השיעור השבועי
מאת הרב שניאור אשכנזי

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il

תורה ושכרה: האם שרה נפטרה בעקבות העקדה?!

דורות של יהודים גדלים על הידיעה ששרה מתה בעקבות בשורת העקדה. ואז אברהם נאלץ להיכנע לחמדנות של עפרון ולשלם סכום עושק עבור מערת קבורה. איך ייתכן שהתעלות השיא של אברהם ויצחק הופכת להיות הסוף של שרה? האם שלוחי מצווה ניזוקים?!

ב"ה | פרשת חיי שרה | תשפ"ז

נדמה לנו שאנו מבינים את המציאות. ההגיון משתלט על תפיסת המודעות ומפרש את החיים כפי שהם משתקפים במבט ראשון. אבל מה עם העיניים מתעתעות בנו והסיבות לאירועים הן הפוכות ממה שנראה בשטחיות? מה אם המציאות הולכת אל הכיוון המנוגד בדיוק מהתוכניות שלנו?.

דוגמה חדה לכך היא הדרך בה התרגלנו לפרש את סיפור פטירת שרה. דורות של יהודים גדלים על הידיעה ששרה מתה בעקבות בשורת העקדה. היא שמעה בחטף על העלאת בנה על המזבח ונשמתה פרחה ממנה. מה שמעלה את השאלה הקשה, איך יתכן שהתעלות השיא של אברהם ויצחק, הופכת להיות הסוף של שרה? האם שלוחי מצווה ניזוקים?!.

אסון הנפש מתרחב להפסד ממון, כאשר אברהם נאלץ להיכנע לחמדנות של עפרון ולשלם סכום עושק במספר "רע עין", עבור מערת קבורה. נראה כי הניסיון הופך לאסון והמסירות להפסד.

אבל עיון בפסוקים מעלה שהאמת היא הפוכה. שרה לא מתה בגלל העקדה, אלא בגלל שהגיע זמנה למות ובזכות העקדה היא מתה באופן הנעלה ביותר. העקדה לא הייתה סיבת המוות, אלא ההיפך: תיקון המוות. נרחיב זאת בכמה דוגמאות והמסקנה תהיה אחת: "הוי דן את הקב"ה לכף זכות...". עלינו לפרש את המציאות לחיוב ולהאמין שה' רוצה בטובתנו והדברים מתגלגלים למקום טוב.

כך הסכום הדמיוני ששילם אברהם עבור המערה, יצר את סיפור הגבורה הנצחי, זה שעובר מדור לדור וקושר את בני אברהם אל המערה בקשר בל יינתק.

ב. פרשת "חיי שרה" מתחילה עם סיפור הסתלקותה של שרה אימנו בגיל 127. הפסוקים רומזים שהמוות שלה היה פתאומי, כתוצאה מזעזוע שחוותה ולא ממות זקנה טבעי.

> **1. בראשית כב-כג:** וישב אברהם אל נעריו ויקמו וילכו יחדו אל באר שבע וישב אברהם בבאר שבע... ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען, ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה.

> **רש"י:** 'ויבא אברהם' - מבאר שבע, ונסמכה מיתתה לעקידה, שעל ידי בשורת עקידה שנזדמן בנה לשחיטה, וכמעט לא נשחט, פרחה רוחה ומתה.

התורה מדגישה שאברהם לא היה איתה בשעת מותה והזדרז לבוא לדאוג לכבודה האחרון. אבל למה בעל אינו נמצא ליד אשתו בשעתה האחרונה ל"ע? ומדוע חשוב לציין פרט כזה שאינו מכבד את שרה?. משמע כי התורה רוצה לחדד שמותה היה פתאומי ועד כדי שאפילו בעלה לא היה שם.

הרמז נמצא בפרשה הקודמת והסמוכה בתורה - פרשת העקדה - בסופה מסופר בהדגשה כפולה שאברהם התיישב בבאר שבע והיה רחוק מחברון, היכן שמתה שרה. למדנו מכאן שמיתת שרה הייתה סמוכה לעקדה ולכן אברהם היה רחוק מהבית.

המדרשים מרחיבים כי השטן לא היה יכול לסבול את ההתעלות של אברהם ויצחק אחרי העקדה. הוא בא וסיפר לשרה כי יצחק שוכב על המזבח ואביו מניף את הסכין להעלותו לעולה. שרה שמעה את הבשורה הנוראה בחטף ונשמתה פרחה בבהלה.

בעוד שגזירת העקדה נאמרה לאברהם לאט ובהדרגה, מה שאפשר לו להסתגל מעט, ככתוב 'קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק' ורש"י מפרש: 'את בנך' – אמר לו שני בנים יש לי. 'את יחידך' – אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו. 'אשר אהבת' – אמר לו את שניהם אני אוהב. אמר לו 'את יצחק'. ולמה לו גילה לו מתחילה? **שלא לערבבו פתאום ותזוח דעתו עליו ותיטרף**'. אבל לשרה סופרו הדברים בחטף והיא כרעה בהלם.

המסקנה הראשונית קשה: שרה מתה בגלל העקדה ושלוחי מצווה ניזוקו באופן בלתי הפיך. כאן עולה השאלה הקשה: איך **הניסיון** הופך ל**אסון**? הרי מהות הניסיון הוא דמיון – שברגע שמתגברים עליו הוא מסתלק כלא היה? כמו הניסיונות הקודמים שהציב הקב"ה לאברהם אבינו והם התבררו כקושי שלא היה, כמו הליכת שרה אל המלך, שביית לוט וההמתנה המייגעת לילדים. כך מובא בתניא המשל מספר הזוהר, על האישה שמפתה את בן המלך כדי לגלות את עוצמת כוחותיו הפנימיים וברגע שהוא עומד בניסיון – היא נעלמת כלא הייתה. איך אם כן, הוביל הניסיון לאסון?

האור החיים משנה לחלוטין את סוד המאורעות ומעמיד יסוד גדול באמונה:

> **אור החיים:** 'ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, **שני חיי שרה**' – כיון שמתה מחמת צער, יגיד הכתוב באומרו 'שני חיי' **ששלמו שני חייה שנקצבו לה** ורק היה זה סיבה שמתה על ידה.

התורה מאריכה בלשונה – "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים [ושוב] **שני חיי שרה**". המילים האחרונות הופכות את המבט הראשוני ומגלות כי שרה **השלימה את שנות חייה**. היא הייתה אמורה להסתלק, אלא שהקב"ה גלגל שהיא לא תסתלק מאירוע לב כדרך כל הארץ, אלא תזכה ללכת מתוך בשורה כזו, שבנה עמד בניסיון הנעלה ביותר ומסר נפשו לקורבן.

כך שהעקדה לא גרמה את המיתה, אלא ההיפך: העקדה תיקנה את המיתה שהייתה מתוכננת בין כך לפטירה נעלית ומרוממת. כמו שקורה לפעמים שאדם הולך מהעולם כשהוא עסוק בדבר מצווה ועולה השאלה איך זה יתכן? ההסבר הפוך: הוא מת כי הגיע זמנו והמצווה התגלגלה להוסיף לו זכות.

מה המקור של האור החיים? שמא שרה מתה מחמת העקדה?. אולי אפשר לומר, שהדבר רמוז היטב בפסוק. התורה מדגישה ש(למרות שאברהם היה בבאר שבע) שרה מתה בחברון. אבל מה שרה עשתה בחברון? היא לא אמורה להיות איפה שבעלה נמצא (ראו הרחבה בהערה[1])?.

יש לומר שהתורה רומזת כי שרה הייתה מוכנה למות ורגליה גלגלו אותה אל המקום בו נועדה לסיים את חייה. שרה נקברה בחברון ומסתבר שהייתה אמורה למות שם ולא תטולטל נפש הצדקת לחינם. לכן הגיעה לשם לפני העקדה ובלי קשר אליה – ואילו מעשה העקדה היה רק הטריגר לגרום למותה.

כך אומרת הגמרא במקום אחר כי רגליו של אדם ערבות להביא אותו למקום בו אמור לסיים את חייו:

> **סוכה נג,א:** אלו שני כושים [לשון רמז ליפי תואר] שהיו סופרים של שלמה המלך, 'אליחורף ואחיה בני שישא'. יום אחד ראה שלמה את מלאך המוות כשהוא עצוב. אמר המלאך, נשלחתי מהשמים לקחת את הנשמות של שני הכושים שיושבים לפניך ואיני יכול ליטול אותם. מסר אותם שלמה אל השדים שייקחו אותם אל העיר לוז, שבה לא היה שלטון למלאך המוות (ומי שהיה צריך למות היה יוצא ומת מחוץ לעיר). למחרת ראה שלמה את מלאך המוות כשהוא שמח. אמר: אלו היו אמורים למות בכניסה לעיר לוז ואתה שלחת אותם לשם והקלת עלי את המלאכה. פתח שלמה ואמר: רגליו של אדם ערבות לשמים, ולכן מובילות אותו לאותו מקום בו מתבקש ליטול את נשמתו.

הדברים מובנים יותר לדרשת המדרש על הפסוק "זממה שדה ותקחהו" במזמור "אשת חיל":

> **תנחומא ריש פרשתנו:** 'זממה שדה ותקחהו' – זממה ונטלה שדה המכפלה ושם נקברה.

הארכנו בעבר כי מזמור "אשת חיל" הוא דברי ההספד שאמר אברהם על קברה של שרה, ככתוב בתחילת פרשתנו: "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה"[2]. הפסוק "זממה שדה ותקחהו" רומז לכך, ששרה הייתה זה שעסקה בקניית שדה המכפלה בחברון.

כתוב בזוהר כי אברהם גילה את סוד המערה 38 שנים קודם, בעת שעסק באירוח המלאכים (זוהר קכז,ב): 'כשהיה רץ אחרי העגל לארח האורחים, ככתוב 'ואל הבקר רץ אברהם', אותו בן בקר ברח עד המערה ונכנס אברהם אחריו וראה מה שראה'... ראה דמות אדם

---

1. רש"י כותב שאברהם ושרה גרו אז בחברון, לאחר שגרו בתחילה 25 שנים בחברון עד הפיכת סדום, אחר כך עברו ל-26 שנים לבאר שבע ואז שבו לחברון כשיצחק היה בן 25, שהם 12 שנים לפני העקדה.

אולם גם לשיטתו ברור שאברהם **התיישב** בבאר שבע אחרי העקדה כמו שמדגישה התורה פעמיים: "**וישב** אברהם בבאר שבע". בספר "מעשי ה'" לרבי אליעזר הרופא, מוסיף הסבר לפיו מעונם הפרטי של אברהם ושרה היה בחברון, ואילו המלון שניהל ומקום המסחר והמרעה של צאנו הרב, היה בבאר שבע, בסמיכות לארץ פלשתים, שהייתה אזור המטרופולין המרכזי, מאז חורבן סדום. לכן אחרי העקדה שב אברהם לכתובתו העסקית בבאר שבע.

עולה השאלה, אם התורה מדגישה שאברהם התיישב בבאר שבע, למה שרה שוהה רחוק ממנו?

השאלה כפולה לדעת הרמב"ן הסובר, שאברהם ושרה גרו עד יומם האחרון בבאר שבע. לכן הדרך לעקדה ארכה שלושה ימים, אבל מחברון לירושלים היא דרך קצרה. התמיהה מתעצמת: מה עושה שרה בחברון?

2. לכן המזמור כתוב כשיר פרידה על אישה שכבר איננה: "אשת חיל **מי** ימצא?... גמלתהו טוב ולא רע **כל ימי חייה**... עוז והדר לבושה **ותשחק ליום אחרון**". אלא שבהמשך הדורות, שלמה המלך קרא שוב את המזמור (ברוח הקודש) בספר משלי כשיר ושבח על אישה חיה וכך אנו נוהגים בערב שבת.

הראשון וחווה שקבורים שם ונפתח לו פתח של גן עדן שם... וראה אור שמאיר במערה ונר אחד דולק ואז התאווה אברהם למדורו במקום ההוא ולבו ורצונו היו תמיד במערה. ואם תאמר למה לא רצה אותה עד עתה? כדי ש**לא ישגיחו בו,** הואיל ואינו צריך אותה לקבורה. וכעת שנזקק לה, אמר הגיע השעה לבקשה'.

אברהם חשש לעסוק בקנייה שלה כל השנים, שלא להחשיד את בני חת, שמא הוא יודע על סוד שיש בה ולא ימכרו לו. כי איזה אדם הולך לחפש בחייו מקום קבורה היכן שאין בו שום דבר מיוחד. לכן דחה זאת עד סמוך למותם.

האברבנאל הולך צעד נוסף: כאשר אברהם ושרה נעשו "זקנים באים בימים", אברהם הבין שאם לא עכשיו אימתי ועליו לעסוק בקניית המערה. הוא לא הלך בעצמו, אלא שלח את **שרה** לעסוק בקניית המקום, מה שפחות יעורר חשד, כיון שלא הייתה אישה מפורסמת וגדולה כאברהם. בלשונו: 'כאשר ראה אברהם שהוא ושרה זקנים באים בימים חשש שמא ימותו מהרה ולא היה להם אחוזת קבר... שלח את שרה לקנות את המערה כדי שלא יתגאה עפרון בראותו אברהם שואל אותה למכירה'.

נמצא ששרה הלכה לחברון כי ליבם של אברהם ושרה אמר **שקיצם מתקרב** והייתה עסוקה בענייני היפך החיים. מכל זה הסיק האור החיים כי היא לא מתה בגלל העקדה, אלא אדרבה וכו'.

היסוד הזה מעניק לנו השקפה חדשה על החיים ועד כמה איננו מבינים שום דבר בדרכי מקום. נביא לכך דוגמה מופלאה נוספת: דיברנו בשבוע שעבר על שלוש השלבים העקומים והמבהילים ביצירתו של המשיח, שכולן הובלו בידי נשים שפרצו מעבר לדרך הטבע. בת לוט שעשתה מה שעשתה והביאה ללידת מואב - סבו של רות המואביה, תמר שישבה בפתח עיניים והביאה ללידת פרץ - סבו של בועז, ורות שארבה לבועז בגורן וביחד עם בועז ילדה את עובד, סבו של דוד.

נחשוב על כל אחד מהאירועים הללו, איזה חילול ה' נגרם והייאוש שהיה מסביב אצל כל מי שנחשף לסיפור. בת לוט - אחיינית וחצי של אברהם אבינו - יולדת ילד בצורה נוראה כזו ואף נוהגת בגסות רוח ומנציחה את האירוע בשמו: "מואב" - "מאבי". יהודה בן יעקב ש"יורד" מאחיו אחרי השבר של מכירת יוסף ומתדרדר למקום כזה. במיוחד נחשוב על הבוקר שאחרי נישואי בועז ורות.

המגילה מדגישה: "ויתן ה' לה הריון ותלד בן... ותקראנה לו השכנות שם... עובד הוא אבי ישי אבי דוד". בועז אינו מוזכר כלל אחרי הנישואים ועד שהשכנות קוראות לילד את השם. חז"ל מלמדים (מדרש לקח טוב): "וכי ילד בן לנעמי ולא לבועז?! מלמד כשבא בועז אל רות, באותו הלילה מת".

בועז חי עם רות לילה אחד ומת (כאיש זקן) למחרת הנישואים. אפילו לא הפסיק להגיע לסעודת השבע ברכות הראשונה. נתאר מה הייתה האווירה מסביב. כולם ידעו להסביר באיזה עוון מת. היה גואל יותר קרוב בשם "טוב", שהוא לא רצה לגאול את רות, מחשש שמואבית אינה יכולה לבוא בקהל ה' וילדיו יהיו פסולי חיתון. בועז סמך על ההיתר ש"מואבי ולא מואבית" ונשא אותה. אבל כשמת למחרת הנישואים, כולם הכריזו בידענות: בטח מת, כי בן דוד שנישא באיסור לאסורה לו - נענש מיד.

אבל לא ידעו את האמת ההפוכה: **הוא לא מת בגללה, אלא ההיפך: היא החזיקה אותו בחיים עד אותו הלילה,** כדי להביא לעולם את נשמת עובד אבי ישי אבי דוד.

המדרש מסכם במילים נפלאות את מעשה יהודה ותמר:

> **בראשית רבה פה,א:** שבטים עסוקים במכירת יוסף ויוסף עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן עסוק בשקו ובתעניתו ויעקב בשקו ובתעניתו, יהודה עסוק לקחת לו אשה והקב"ה עסוק ב**לברוא אורו של משיח**.

הנה דוגמה מטלטלת בה הרבי מליובאוויטש הציג את הגישה הזו לאירוע דומה. אדם ערך הכנסת ספר תורה בביתו ואחת המשתתפות עברה אירוע לב פתאומי ונפטרה במקום. המסיבה התפזרה והספר תורה נותר מיותם על השולחן. התורם כתב לרבי בצער שהקב"ה לא רוצה את מנחתו. הרבי עונה באריכות ובמילים בלתי רגילות שההיפך הוא הנכון ולכן למעשה ינהג הפוך ממה שדעתו נוטה:

> **ליקוטי שיחות לה/345:** ע"פ תורה - אי אפשר שתבוא רעה מתורת ומצוות הבורא, כי אם אדרבה על ידי זה **נמ־נעה** רעה. לכאו"א **נקצב** משך חייו עלי אדמות... ולולא ההזמנה דהנפטרת ע"ה לחגיגת הספר תורה, הייתה נמצאת בהתקפת לב שלה ברחוב או בבית נכרים ועכ"פ זרים שלא בנוכחות רופאים וידידים ודתיים ושברגעים האחרונים שלה שמעה דברי עידוד וראתה פנים דבני ישראל ידי־דים... ואפשר דאחד הטעמים **האמיתיים** שעוררו מן הש־מים לנדב ספר תורה הוא בכדי שעי"ז תהיה **עליית** הנשמה של הצעירה מתוך שלווה פנימית ובבית יהודי שבפתחו מזוזה שכתוב בה 'שמע ישראל ה' אחד'... לכן יכניסו הס"ת לבית הכנסת בקשר לשלושים **להלויית** הנ"ל. וכנראה שיש לו ולזוגתו שליט"א זכויות גדולות ביותר, שזיכום במצווה הכי גדולה להקל רגעיו האחרונים של בן אדם ולטפל במת מצווה, שבשביל זה מוציאים כוהן גדול ביום הכיפורים מקודש הקודשים.

בהערה[3] הובאו שני סיפורים מדהימים בני ימינו, בהם עובדת ההיפוך באה לידי ביטוי מוחשי.

---

3. **1.** גברת רינה מויאל היא תושבת אופקים. בבוקר שמחת תורה תעוררה לקול האזעקות וחשבה שזו עוד סדרת מטחים 'רגילה'. אבל הבינה שמדובר באירוע אחר לגמרי. בפתח חצר ביתה עמד מחבל חמוש ונאבק בטירוף לפתוח את השער. משלא הצליח לפתוח את השער, שלף רימון מהכיס כדי לזרוק לתוך הבית.

הוא תלש את הנצרה ופתאום שכן בשם ישראל צ'אנה, מאבטח בן 31, שמע את היריות ויצא עם נעלי בית. הוא הבחין במחבל וירה בו. הירייה פגעה במנוול מהצד, מתחת לאפוד והוא התמוטט ונפל כשהוא מנסה לאחוז בשער. תחתיו נקווותה שלולית של דם, אבל הרשע לא הרפה. בשארית כוחותיו התיישב וירה בחזרה צרור בישראל צ'אנה הקדוש שנפל ונהרג.

רינה ההמומה נחרדה לראות כיצד ישראל מציל את חייה ומשלם בחייו. היא ניגשה לביתו ושמעה דבר מדהים: היום הזה, שמחת תורה, הוא יום הולדתו ה-31. בדיוק היום לפני 18 שנה, ביום חגיגת בר המצווה שלו, היא אפתה לכבודו עוגה גדולה בצורת ספר תורה לכבוד יום הולדתו בשמחת תורה.

המסקנה יכולה להיות מתומצתת במשפט יפה: העתיד הוא בבחירה חופשית, אבל העבר הוא בהשגחה פרטית. כשאנו עומדים בפני החלטה, אנו חייבים לבחור את האפשרות הטובה ביותר ו"האומר אחטא ואשוב - אין מספיקים בידו לעשות תשובה". אבל אחרי שדבר קרה, אנחנו נדרשים לחפש את הפרשנות הכי חיובית ומובילה לעשייה ותיקון[4].

עד כאן הגישה החיובית אודות מותה הפתאומי של שרה. מכאן נמשיך עם מבט מעמיק אל הפרק הקשה הנוסף שעובר על אברהם: מהפסד הנפש להפסד הממון.

ב. עשרה ניסיונות התנסה אברהם אבינו והנה הגיע האחרון. אברהם כבר התרומם עד השמים בניסיון הנורא של העקדה ושמע מהקב"ה את השבועה המדהימה: "בי נשבעתי נאם ה', כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני, כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער אויביו והתברכו בזרעך כל גויי הארץ".

היה מותר לו לנשום לרווחה ולהעריך כי הצרות מאחוריו ומעכשיו הוא יתפנה לפרוט את הצקים. אבל לפי רבינו יונה באבות, כאן מתעורר הניסיון האחרון: החובה להוריד את הראש בפני עמי הארץ, לרצות אותם ולשלם דמים מרובים - למרות שהקב"ה הבטיח לו כמה פעמים: "לך אתננה ולזרעך".

לאורך 13 פסוקים, אברהם מנהל משא ומתן של הלוך וחזור. אברהם פונה אל בני חת, שהם נציגות תושבי העיר, בעלי הקרקע והם מסרבים לבקשתו. אברהם מבקש לפגוש את ראש העיר, עפרון החתי ועפרון עושה "דאוויין" ומציע לקחת את הקרקע בחינם. הפגת רוחב הלב היא כמובן הזמנה לסירוב מצד אברהם לקחת בחינם ואז עפרון משחיל את הסכום המופקע שעולה בדעתו.

המלבי"ם מביא דקדוק נפלא המסביר את העימות בין אברהם למקומיים. אברהם מבקש עסקה שאינה מקובלת על העמים ולכן נאלץ לנהל משא ומתן ממושך כדי להשפיע עליהם.

2. בראשית כג: וידבר אל בני חת... תנו לי **אחזת** קבר עמכם... ויענו בני חת... במבחר **קברינו** קבר את **מתך**

[לשון רבים]... ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ... שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר... בכסף מלא יתננה לי בתוככם **לאחזת** קבר... ויען עפרון... **השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה**...

אברהם מבקש לרכוש "אחוזת קבר" והם עונים **לא** דיפלומטי. הם עוטפים את התשובה השלילית במילים יפות והוא מוזמן לקבל "קבר" ולא "אחוזת קבר". אברהם מעלה את רמת הדרג ומבקש לפגוש את הדמות הבכירה בשטח וממנו להוציא אישור ל"אחוזת קבר".

בני חת היו מוכנים לתת "קבר", בור לטמון בו. שכן האומות היו טומנים את המת כדי שהגוף לא יסריח בחוץ ואחרי משך זמן היו אוספים את העצמות וקוברים שם אחרים. הם לא האמינו בקדושת הגוף הנצחית ואחרי משך זמן, היו מסלקים או שורפים את הרקב.

בכך מובן הלשון "איש לא יכלה מקבור **מתיך**", לשון **רבים**. הדברים תמוהים: הרי בא לקנות קבר לאישה אחת ל"ע ומדוע מציעים למכור רבים? וכי שמעתם על חברא קדישא שמאחלת 'להתראות במתים הבאים'?!... אלא רומזים לו כי יוכל לקבור באותו מקום עוד מתים לאחר רקב העצמות.

מנגד, אברהם דורש "אחוזת קבר", שכן הוא רוצה לקנות גם את הקבר עצמו וגם את השטח סביב הקבר. כך יוכל לקבור את שרה למנוחת עולם. כאן התחדשה האמונה בתחיית המתים, לפיה הגוף עתיד לעמוד לעתיד לבוא ולכן שומרים את מנוחת הגוף ואין נוגעים בו עד שיבולע המוות לנצח.

מלבי"ם: בני חת חשבו כי מתים בל יחיו לעתיד לבוא והקבורה היא רק לפי שעה משום בזיון החיים ומשום הסרחון ואח"כ היו מפנים הקבר... על כן ביקש 'תנו לי **אחוזת** קבר'... ואילו בני חת שלא האמינו בזה היה די להם הקבורה לפי שעה ואמרו 'במבחר קברינו קבור' ולמה לך 'אחוזת קבר'.

הדמות המוסמכת היחידה לאשר קנייה כזו, הוא עפרון בעצמו

ישראל חי עוד ח"י שנים, כדי להשיב על החסד שגמלה אתו ברגע שתהיה הכי זקוקה לו וכך שלא הוא מת בגללה, אלא היא החזיקה אותו בחיים 18 שנים, כדי להשיב על החסד שלה.

2. "קרית יואל" היא המעוז של חסידות סאטמר בניו יורק. חסיד בשם "חיים יוסף גוטליב", עבר אירוע לב ונזקק לקחת תרופה לפעילות הלב. הוא נכנס לבית המרקחת והגיש את המרשם לרוקח. הלה הכין את התרופה ואמר: "650 דולר".

גוטליב נדהם: "מה 650 דולר? זאת תרופה שאני אמור לקנות מדי חודש בחודשו?". הוא התחיל להתווכח עם הרוקח ובינתיים נוצר בלגן מאחוריו והתחילו צעקות. בסוף התור עמד חסיד בשם "אברהם יהושע מנדלוביץ" והתעניין על הצעקות. הוא פנה אל הרוקח בבקשה לשלם את התרופה. "אבל זה 650 דולר כל חודש?". -"אוקיי, אני אשאיר לך את כרטיס האשראי ואתה תחייב אותו מדי חודש בסכום הזה".

כך זה נמשך 9 שנים!. גוטליב אוסף את התרופה והרוקח מחייב את מנדלוביץ 650 דולר בחודש.

לפני חודש ימים, גוטליב נפטר. למחרת, מנדלוביץ שהיה בסך הכול בן 55, יצא מהמקווה ונפל ונפטר.

יהודים בקרית יואל אומרים: "לך תדע מי נתן חיים למי. מנדלוביץ חשב שהוא מחיה את גוטליב, אבל אולי האמת היא, שהצדקה החזיקה אותו בעולם וגוטליב החיה אותו..."

4. בכך שמעתי מהרב מיילך בידרמן לפרש את המדרש: "אין 'ויהי' אלא לשון צער, שנאמר 'ויהי בימי אחשוורוש', ואין 'והיה' אלא לשון שמחה, שנאמר 'והיה כי תבואו אל הארץ'". העתיד הוא בבחירה חופשית ולכן הוא בלשון צער, כי אין יודע כיצד יבחר. אבל העבר בהשגחה פרטית ולכן שומה עלינו לראות את ההיבט החיובי והמעצים.

והאיש מנצל היטב את התלות של אברהם. הוא נוקב בסכום של "ארבע מאות שקל כסף", סכום מופקע עבור מערת קבורה שאיש מהם לא הכיר במעלתה[5]. בהערה[6] הובאה הוכחה לגודל העושק של עפרון.

כדי לחדד יותר את הדמות המאוסה של עפרון, הבה נדקדק במספר "ארבע מאות". מה החישוב? איך הגיע עפרון לסכום הזה?. בהערה[7] הובאו כמה רעיונות, אבל נרחיב את המבט ונשאל מהיכן זכור לנו המספר "ארבע מאות"? ובכן הוא מופיע שלוש פעמים בתורה ותמיד בהקשרים שליליים:

אורך הגלות הוא 400 שנה, ככתוב "ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה". עשו עתיד לרדוף אחרי יעקב עם "ארבע מאות איש עמו" וכאן עפרון דורש "ארבע מאות שקל כסף".

בעל הטורים מוצא את הרמז בעצם המספר "ארבע מאות": גימטרייה "**רע עין**". התורה רומזת את המסר החריף בחסר אות אחת:

> **בראשית כג:** שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר... ועפרון ישב בתוך בני חת ויען עפרון החתי את אברהם... וישקל אברהם ל**עפרן** את הכסף.

המילה "עפרון" כתובה חמש פעמים בתוך המשא ומתן והיא תמיד כתובה מלא עם ו'. עד שאברהם מוסר לו את הכסף ואז כתוב "עפרן" חסר בלי ו'. הבעל הטורים מגלה את הסוד:

> **בעל הטורים:** 'עפרן' חסר בגימטריא '**רע עין**' (400), כנגד **ארבע מאות שקלים** שלקח במערה.

400 הוא הקוד של השטן. המספר מבטא צרות עין, יצר רע ומצומצם שאינו מסוגל לראות אדם אחר מצליח. הוא מתפשט על כל המרחב וחש כי כל אחד שמתפתח - מסתיר לו את השמש ומקטין אותו. בכך מבאר הכלי יקר את מופעי ה-400 האחרים בתורה ומוסיף מופע רביעי מהתנ"ך:

> **כלי יקר:** אחי יוסף הייתה עינם רעה באחיהם יוסף הצדיק ונתקנאו בו עבור כתונת הפסים שעליו, על ידי זה נתגלגל הדבר וירדו למצרים והיו ד' מאות שנה בגירות ועינוי ועבדות. אצל עשו הייתה רעה עינו באחיו יעקב ונתקנא בו על הברכות אשר ברכו אביו... לכן בא עשו וארבע מאות איש עמו. ועוד אצל נבל הכרמלי שהיה איש כילי ורע עין כנרדע, לכן בא עליו דוד עם ארבע מאות איש לשלם כמדתו.

בהערה[8] הובאה הרחבה מעניינת אודות מופעי ה"ארבע מאות" ברחבי הש"ס.

כאן עולה השאלה, למה אברהם נכנע ושילם לו כסף מלא? האם בסופו של דבר, לא הפך הניסיון להפסד כספי, כשאברהם הוציא כסף רב שלא היה חייב בו? ידועים דברי חז"ל: "צדיקים ממונם חביב עליהם מגופם", משום שנזהרים בגזל ויודעים להעריך ערכו של מטבע. בהיבט הפנימי, כסף הוא סך הניצוצות הרוחניים שאדם צריך לברר בחייו. כיצד אברהם נפרד מסכום גדול ללא הצדקה?

בפשטות צריך לומר כי אברהם רצה לנתק כל קשר של עפרון אל הקרקע. רוצה 400 - תקבל 400 ובלבד שלא יהיה לך שום פתחון פה לקשר המשכי אל השטח.

הרבי יורד לעומקים נפשיים ואומר בקצרה הסבר מהותי:

---

5. התמיהה גדולה לאור דברי הש"ך, שהמילה "(עפרון בן) **צחר**" שנקראת כמו "צוחר" היא בגימטרייה "דש", משום שהמערה נתפסה כמקום שמסתובבים בו שדים וחושך וערפל שלט שם. הקב"ה גרם זה כדי שאיש לא ייכנס ויחלל קדושת המקום ורק לאברהם נגלה סוד המקום שנר דולק בו.

6. בפרשת וישלח מסופר שיעקב קנה **במאה קשיטה** חלקת שדה ענקית בשכם שהספיקה לו ולנשיו ואחד עשר ילדיו ולכל עדרי החי שהביא מלבן. הגמרא (ראש השנה כז,ב) אומרת שקשיטה היא "מעה כסף" ועשרים וארבעה מעה הם שקל כסף אחד. הוי אומר שמאה קשיטה הם **ארבעה שקלי כסף** וארבע מעות. וכאן מבקש עפרון על מערת קבורה אשר "בקצה שדהו" **ארבע מאות** שקלי כסף, **פי מאה** ממחיר חוות הענק בשכם.

7. עפרון אמר: "ארבע מאות שקל כסף **ביני ובינך** מה היא". יש מפרשים שאצל "אברהם" האות האמצעית היא ר' וגם אצל "עפרון" היא ר'. לכן אמר: "ביני ובינך" - בין השמות של שנינו יש 400.

השפתי כהן הצפתי כותב שעפרון שמע שאורך הקבורה הוא "ארבע אמות" כאורך הגוף, וזה הזכיר לו את המספר "ארבע מאות". עוד כותב שהמילה "הנשמה" היא בגימטרייה 400, כך שהמספר הזה מכוון הן כנגד אורך הגוף והן כנגד הנשמה.

8. ה"בן יהוידע" אוסף כמה דוגמאות בש"ס, בהם חכמים ניזוקו בסכומים של "ארבע מאות". הדבר נובע מאותו מקור: כאשר השטן רוצה לפגוע בחכמים, הוא מנצל סדק להיכנס בו ופוגע במספר "רע עין". בברכות (ה,ב) מסופר על רב הונא שהחמיצו לו 400 חביות יין. זאת כמות אדירה שהייתה מפרנסת עיר שלמה. באו החכמים לבקרו ואמרו "לעיין מר במיליה". תשפשש במעשיך. אמר להם: וכי חשוד אני בעיניכם? אמרו לו: וכי חשוד הקב"ה לעשות דין בלא דין, אלא ששמענו שאתה לא נותן לאריס שלך זמורות גפן שסיכמתם עליהם. אמר להם: הרי הוא גונב ממני כל יום שקים של פירות ואני עוד צריך להוסיף לו?! אמרו לו: מה שמגיע לו מגיע לו ומה שגונב תתבע בבית דין. קיבל עליו לשלם וארבע מאות החביות חזרו להיות יין או שהחומץ התייקר כמו יין.

עוד מסופר שם (נא,ב) על עולא שבא לבקר את רב נחמן וזימן על הכוס ונתן לרב נחמן לשתות מהכוס. ביקש רב נחמן שעולא ישגר את הכוס גם לאשתו, ילתא, שתתברך אף היא. אבל עולא סירב ואמר שהאישה מתברכת מהשתייה של בעלה. ילתא התרגזה והלכה למרתף היין ושברה 400 חביות.

עוד מסופר (שבת ל) על שני ליצנים שהתערבו על 400 זוז, מי יצליח להוציא את הלל מהכלים. הלך הראשון לבית הלל בערב שבת כשהלל רחץ גופו לשבת וצעק בחוץ: מי כאן הלל? מי כאן הלל? יצא הלל והלה שאל: למה הראשים של הבבלים עגולים? ענה הלל בסבלנות: שאלה גדולה שאלת, שהמיילדות שם אינן בקיאות בתהליך הלידה ופוגעות בראשיהם. הלל שב לענייני הכנת השבת ושוב צעק האיש: "מי כאן הלל"? הפעם שאל, למה עיניהם של הסינים תרוטות? ענה לו בסבלנות: שאלה גדולה שאלת, שהם גרים בין החולות ולכן עיניהם סגורות יותר. שוב נכנס הלל ושוב קרא לו ושאל: למה רגליהם של אפריקיים רחבות והלל ענה שוב. אמר האיש ברוגז: אם אתה הלל, לא ירבו כמותך בישראל, כי בגללך הפסדתי 400 זוז. ענה הלל: כדאי שתפסיד 800 זוז ובלבד שהלל לא יבוא לידי קפידה.

ליקוטי שיחות י"ז/46: במצרים נאמר 'אשר נאכל במצרים חנם', אבל בקיום המצוות צריך להשתדל לעושת במיטב כוחותיו. לכן אברהם התעקש לשלם כל שווייה. ההוראה מזה בעבודה הרוחנית של כל אחד ואחת... שגם מי שהוא יכול ללמוד תורה ולקיים מצוות בלא עמל ועבודה, בכל זאת בכדי לברר את חלקו בעולם שייצא לגמרי מתחת ממשלת הקליפה ויהיה דירה לו יתברך, הוא דווקא על ידי השתדלות עבודה ויגיעה. הערה 46: ונוסף לזה, לא יגעתי ומצאתי אל תאמין ואין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה.

אברהם רוצה **לשלם עליה במיטב כספו**. זה לא שהוא צריך את המערה והתשלום הוא האמצעי להגיע אליה, אלא ההיפך: הוא רוצה לשלם על המערה וסיבת התשלום היא העובדה שרכש אותה.

אנו קונים דברים בכוח המאמץ שמושקע בהם. כשמשלמים זול, הארנק נמצא שם. אבל כשנדרשים לשלם יקר, מעבר ליכולות ואולי גם מעבר לצדק, אנחנו נתבעים להכניס פנימה את הדם. את הרצון, העקשנות, התוקף הפנימי שלמעלה מטעם ודעת וכך הנכס הופך מאירוע נדל"י לפיסת קיום כוללת.

מאמץ, אצל יהודים, הוא לא משהו שעושים כשאין ברירה. ההיפך: הוא הברירה. מאמץ הוא צעד של לכתחילה, שבלעדיו אין דבר.

התורה רומזת זאת בפרשת בחקתי. נאמר: "אם בחקתי תלכו" וחז"ל מפרשים: "שתהיו עמלים בתורה". מה הקשר בין חקים לעמל?. העמל חוקק את הקשר לתורה והופך אותה למה שאנחנו. החובה להפעיל כוחות עיקשים שלמעלה מדרך הטבע, לציית לחוקים שאינם מובנים בשכל ואינם מתיישבים בכלי ההיגיון, מחייב אותנו לזרוק פנימה את הכוחות שבאמת מגדירים אותנו – הרצון והרגשות ולייצר בחירה שמרוממת אותנו. בהערה[9] הובא משל מדויק.

הבאנו בעבר דוגמה נפלאה ממשה רבינו בעצמו: רגע השיא בחייו היה בעיצומו של יום הכיפורים, כשהוא ירד מהשמים עם הלוחות השניות. התורה מתארת כי "קרן אור פני משה", משה נולד מחדש והתעלה מדרגת "איש" ל"איש האלוקים". פניו האירו באור יקרות והאור היה כה מסנוור ועוצמתי עד שהיה עליו לשים מסווה כשהוא דיבר עם ישראל.

אבל למה פניו בהקו רק כשירד עם הלוחות השניות? הרי הלוחות הראשונות שאיתם ירד בשבעה עשר בתמוז היו קדושות פי כמה? הראשונות היו "מעשה אלוקים" שנחצבו מאבן ספיר שתחת כיסא הכבוד, בעוד השניות היו בסך הכול מעשה ידי משה מאבן גשמית שצמחה באוהלו על הקרקע?

התשובה כבירה: הלוחות הראשונות ניתנו לו כתלמיד, אבל הלוחות השניות ניתנו לו כמנהיג! לאחר **שקיבל את ההחלטה של חייו**. ברגע המבחן של חייו, כשירד עם הלוחות הראשונות וראה את העם מפזז סביב העגל, הוא הבין את המשמעות של נתינת הלוחות בשעה זו אשר תקבע את המחויבות שלהם לה' ותגזור עליהם כליה. משה מסר נפשו ושבר את הלוחות לרסיסים.

ואדם מתעלה כשהוא בוחר, הוא אינו משתנה כל עוד הוא מקבל. עם כל הגילויים להם זכה קודם, הוא נותר "תלמיד", הוא קיבל תורה אבל התורה לא שיקפה אותו (כביכול). היה פער בין הגוף הגשמי שלו ובין המסרים שקיבל. ואולם לאחר שיזם צעד משמעותי משלו, פרץ מקרבו כל מה שקיבל קודם – ופניו זהרו באור יקרות. הגוף עצמו, האישיות הגשמית הפכה להיות של "איש האלוקים".

---

9. משל מפורסם: בן של איש עשיר לא הזיז את עצמו. הוא ישן עד הצוהריים ואז בזבז את הזמן עד לפנות בוקר. האבא התפוצץ והחליט לחנך את הילד. הוא פנה לשכנו הנפח וביקש להכניס את הילד לעבודה. ביום ראשון הופיע הילד בנפחייה, אבל הנפח ראה שאין עם מי לדבר. הוא הגיע בבגדי נסיך והידיים החלקות שלו לא השתכנעו להיכנס לתוך האש. הוא ישב כל השבוע במשרד ושיחק במחשב.

ביום שישי נתן לו הנפח מאה שקל כמשכורת, כדי שאביו לא ירביץ לו. הילד חזר הביתה והראה לאבא את הכסף, ואולם אבא קפץ וקרע את השטר. הילד משך בכתפיו והמשיך הלאה. בשבוע הבא שוב ישב במשרד באפס מעש וקיבל משכורת. כשהאבא קפץ וקרע את השטר, משך הילד בכתפיו.

בשבוע השלישי, החל לשעמם לו. הוא החליף לבגדי עבודה, סחב מתכות כבדו ועמד עם הנפח מעל האש וצרב את הידיים. בסוף השבוע קיבל שוב שטר והביא הביתה. אבא בא לקרוע את השטר, אבל הילד קפץ וצעק: "לא, קרעתי את הגב בשביל להשיג את הכסף...".

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר׳ שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il